

PAŃSTWOWA INSPEKCJA SANITARNA

PAŃSTWOWY POWIATOWY INSPEKTOR SANITARNY W BIELSKU PODLASKIM

**INFORMACJA
O STANIE BEZPIECZEŃSTWA
SANITARNEGO POWIATU BIELSKIEGO
ZA ROK 2010**

PAŃSTWOWY POWIATOWY
INSPEKTOR SANITARNY
w Bielsku Podlaskim
Magdalena Leszczyńska

Bielsk Podlaski

Marzec 2011

SPIS TREŚCI

I. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU BIELSKIEGO.....	str.1
II. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA CHOROÓB ZAKAŻNYCH W 2010 ROKU NA TERENIE POWIATU BIELSKIEGO	str.2
III. REALIZACJA SZCZEPIEŃ OCHRONNYCH OBOWIĄZKOWYCH W 2010 ROKU.....	str.7
IV. OCENA PRZESTRZEGANIA REŻIMU PRZECIWEPIDEMICZNEGO W PLACÓWKACH OCHRONY ZDROWIA.....	str.8
V. OCENA SANITARNA W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI ZA 2010 ROK.....	str.12
VI. OCENA SANITARNA POWIATU W ZAKRESIE HIGIENY KOMUNALNEJ ZA 2010 ROK.....	str.20
VII. OCENA SANITARNA POWIATU W ZAKRESIE HIGIENY PRACY ZA 2010 ROK.....	str.24
VIII. OCENA STANU SANITARNEGO I HIGIENY PROCESÓW NAUCZANIA W PLACÓWKACH. OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZYCH POWIATU BIELSKIEGO ZA 2010 ROK.....	str.26
IX. DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH PROMOCJI ZDROWIA CELEM ZMNIĘSZENIA SKUTKÓW ZAGROŻEŃ DLA ZDROWIA MIESZKAŃCÓW POWIATU BIELSKIEGO ZA 2010 ROK.....	str.33
X. WNIOSKI.....	str.36

I. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU BIELSKIEGO

Powiat Bielski położony jest w południowo-wschodniej części województwa podlaskiego. Tworzy go 8 gmin w tym 2 miejskie (Bielsk Podlaski, Brańsk), 6 wiejskich (Bielsk Podlaski, Brańsk, Boćki, Orla, Rudka, Wyszki)

Powierzchnia powiatu bielskiego wynosi 1385 km².

Miasto Bielsk Podlaski z blisko 26381 mieszkańców jest największym miastem powiatowym.

Zaludnienie:

Według stanu na 31.12.2009 ludność powiatu bielskiego wynosi 58 463 mieszkańców w tym:

- ludność miejska - 30162
- ludność wiejska - 28 301
- gęstość zaludnienia - 42 osoby na km²
- mężczyźni - 28 818
- kobiety - 29 645
- urodzenia żywe : 566 (w liczbach bezwzględnych)
- przyrost naturalny : - 187 w liczbach bezwzględnych
- zgony : 753 (w liczbach bezwzględnych)

Ocena merytoryczna realizacji wykonywanych zadań :

Pracownicy Powiatowej Stacji Sanitarno Epidemiologicznej w Bielsku Podlaskim w 2010r. objęli nadzorem 849 obiektów powiatu bielskiego.

Nadzór sanitarny sprawowany był w zakresie:

- epidemiologii
- higieny żywności , żywienia i przedmiotów użytku
- higieny komunalnej
- higieny pracy
- higieny dzieci i młodzieży
- promocji zdrowia
- nadzoru zapobiegawczego

Ogółem w 2010r. pracownicy PSSE w Bielsku Podlaskim przeprowadzili 1563 kontrole obiektów, wydali 1154 decyzje merytoryczne i 370 decyzji płatniczych. Ponadto wydano 55 postanowień. Wystawiono 9 tytułów wykonawczych oraz nałożono 13 mandatów na sumę 1900,00 zł. W ramach sprawowanego nadzoru pobierano próbki do badań laboratoryjnych. W 2010 r. pobrano 464 próbki do badań chemicznych, fizycznych i mikrobiologicznych. Pobierano próbki środków spożywczych, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, kosmetyków i wody.

II. SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA CHORÓB ZAKAŻNYCH W 2010 ROKU NA TERENIE POWIATU BIELSKIEGO

Sytuacja epidemiologiczna w zakresie chorób zakaźnych w roku 2010 była stabilna. Nie rejestrowano chorób wysoce zakaźnych takich jak: cholera, błonica, dur brzuszny, dury rzekome. Dane epidemiologiczne dotyczące chorób zakaźnych w powiecie bielskim w 2010 roku przedstawiono w formie tabelarycznej w załączniku nr 1.

Dużym problem epidemicznym naszego powiatu w dalszym ciągu stanowią choroby odkleszczowe - **borelioza i wirusowe zapalenie mózgu przenoszone przez kleszcze**. Powiat bielski obok hajnowskiego jest terenem endemicznym dla tych chorób. Zachorowania są związane z istnieniem na naszym terenie w biocenozie ognisk przyrodniczych, w których krążą patogeny wywołujące wyżej wspomniane choroby. Należy jednak zauważyć, że po dwóch latach znacznego wzrostu, w roku 2010 nastąpił dość istotny spadek zachorowań na choroby odkleszczowe, co przedstawia poniższa tabela.

Lp	Jednostka chorobowa	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
		Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	zap
1	Borelioza	50	82,2	98	162,6	72	119,5	102	172,0	136	229,3	83	140,9
2	KZM	10	16,4	16	26,5	9	14,9	4	6,7	17	28,7	8	13,6

Po okresie znacznego wzrostu zachorowań na **boreliozę** w 2006 roku (98 zachorowań co daje współczynnik zapadalności 162,6) liczba ta zmalała do 72 w 2007r., co dało współczynnik zapadalności 119 na 100 tys. mieszkańców. W kolejnych latach sukcesywnie wzrasta liczba zachorowań (102 przypadki – współczynnik zapadalności 172,0 w 2008r, 136 przypadków współczynnik zapadalności 229,3 w roku 2009). W 2010 roku liczba zarejestrowanych zachorowań obniżyła się do 83 co daje współczynnik zapadalności 141,1 na 100tys. mieszkańców.

Współczynnik zapadalności w woj. podlaskim wynosi **75,9** (w roku poprzednim **113,9**).

Po obserwowanym, w ostatnich latach, systematycznym spadku zachorowań na **kleszczowe zapalenie mózgu-KZM** w roku 2009 zanotowano gwałtowny wzrost zachorowań. Zarejestrowano 17 przypadków tej choroby, co dało współczynnik zapadalności 28,7, gdy w roku 2008 były to 4 przypadki przy współczynniku 6,7. W roku 2010 na terenie naszego powiatu zachorowało 8 osób (współczynnik zapadalności 13,6). Ogółem w woj. podlaskim na KZM zachorowało **137** osób, co daje współczynnik zapadalności **11,5**.

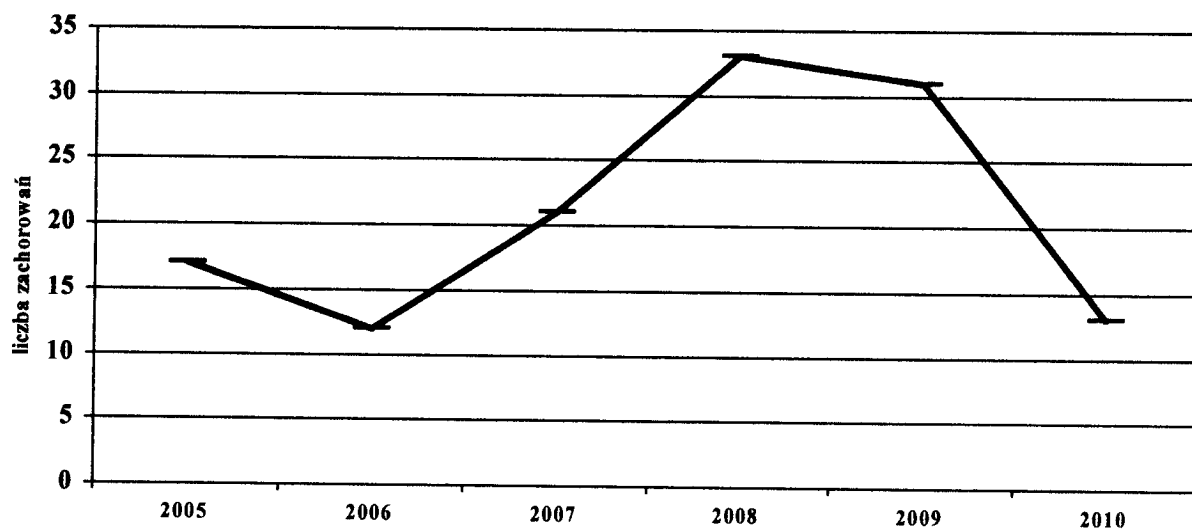
W przypadku **chorób zakaźnych wieku dziecięcego** obserwowana jest cykliczna, występująca co kilka lat, zmienność zachorowań.

Po 3 latach tendencji wzrostowej zachorowań na **krztusiec** w 2010 roku zaobserwowano dość istotny spadek zachorowań.

Lp	Jednostka chorobowa	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
		Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.
1.	krztusiec	17	27,9	12	19,9	21	34,8	33	55,6	31	52,3	13	22,2

W 2006r. zarejestrowano 12 przypadków , w 2007r. 21 zachorowań , a w 2008r. 33 przypadki co daje współczynnik zapadalności 55,6 na 100 tys. mieszkańców. W roku 2009 zapadalność utrzymała się na poziomie zbliżonym do roku poprzedniego – 31 zachorowań ze współczynnikiem zapadalności 52,3. Zapadalność w woj. Podlaskim wyniosła **38,1**, a więc była wyraźnie niższa, niż w powiecie bielskim. W roku 2010 zaobserwowano spadek zachorowalności do 13 przypadków (współczynnik zapadalności 22,2, bardzo zbliżony do współczynnika wojewódzkiego, który wynosił 22,7 na 100 tys. mieszkańców).

Zachorowania na krztusiec w latach 2005 -2010.

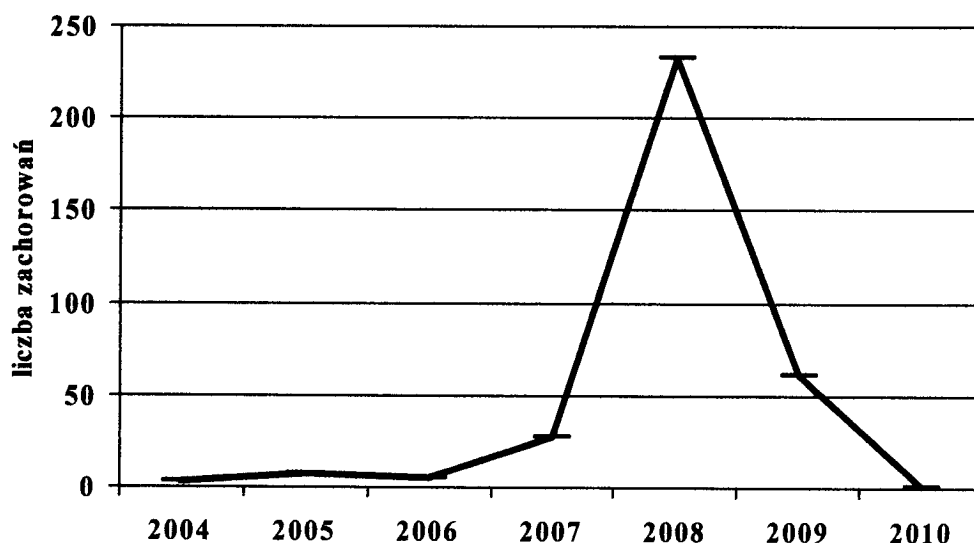

Obserwuje się gwałtowny spadek zachorowań na **różyczkę**. W roku 2008, który w powiecie bielskim dla różyczki był rokiem epidemicznym, zarejestrowano 233 zachorowania ze współczynnikiem zapadalności 392,9, zaś w roku 2009 już tylko 61 zachorowań, co dało współczynnik równy 102,9. Współczynnik zapadalności województwa podlaskiego wyniósł wówczas 136 zachorowań na 100. tys. mieszkańców. W roku 2010 zarejestrowano tylko jedno zachorowanie na różyczkę (współczynnik zapadalności w województwie podlaskim 7,6 na 100 tys.).

Spadek zachorowań to nie tylko odzwierciedlenie właściwości epidemicznych choroby, ale też skutek działań profilaktycznych. Populacja osób uodpornionych przeciwko różyczce systematycznie rośnie, ponieważ szczepieniami w ramach realizacji Programu Szczepień Ochronnych obejmowane są kolejne grupy dzieci i młodzieży.

Jednostka chorobowa	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.
różyczka	7	11,5	5	8,3	28	46,5	233	392,9	61	102,9	1	1,7

Zachorowania na różyczkę w powiecie bielskim w latach 2004-2010.

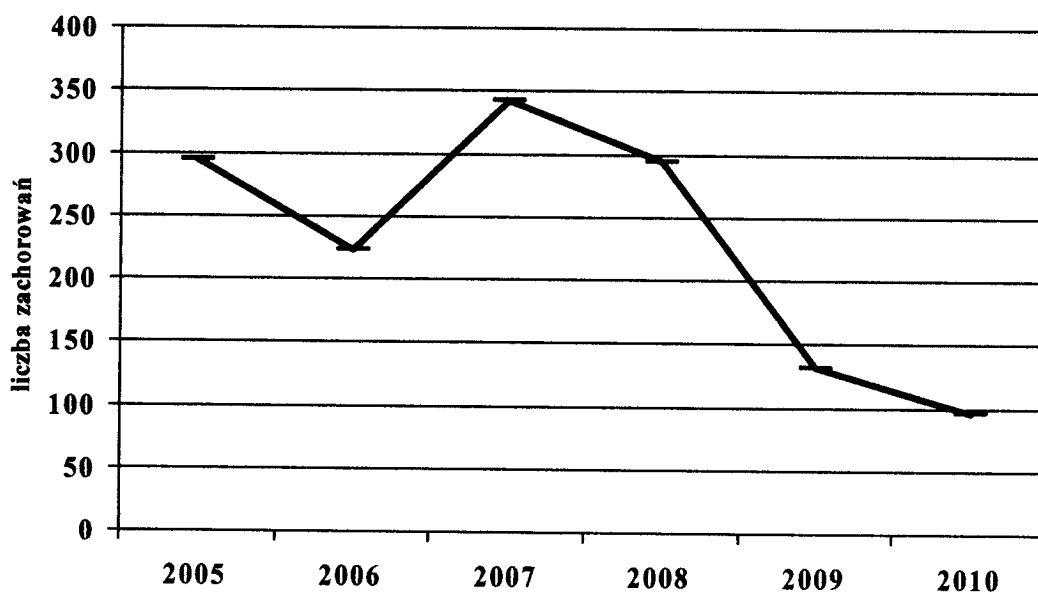

Również w przypadku **ospy wietrznej** kolejny rok obserwuje się spadek zachorowań. Rokiem epidemicznym dla tej choroby w powiecie bielskim był rok 2007, w którym odnotowano 342 zachorowania (współczynnik zapadalności 567,4 na 100 tys.). W roku 2008 było 295 zachorowań (współczynnik 497,5), zaś w 2009 odnotowano już tylko 132 zachorowania, co dało współczynnik zapadalności równy 279,5. W roku ubiegłym zarejestrowano 96 przypadków ospy wietrznej – współczynnik zapadalności 164,2. Był to największy spadek zachorowań na ospę wietrzną od 2005 roku. W woj. podlaskim współczynnik zapadalności wynosił 316,2.

W kolejnych latach można spodziewać się wzrostu zachorowań na tę chorobę. Szczepienia przeciwko ospie wietrznej są wciąż mało popularne, ponieważ nie obejmuje ich powszechny kalendarz szczepień, a z uwagi na wysoki koszt szczepionki rodzice nie decydują się na nie.

Jednostka chorobowa	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.	Zach	Zap.
ospa wietrzna	294	483,5	121	200,8	342	567,4	295	497,5	132	279,5	96	161,2

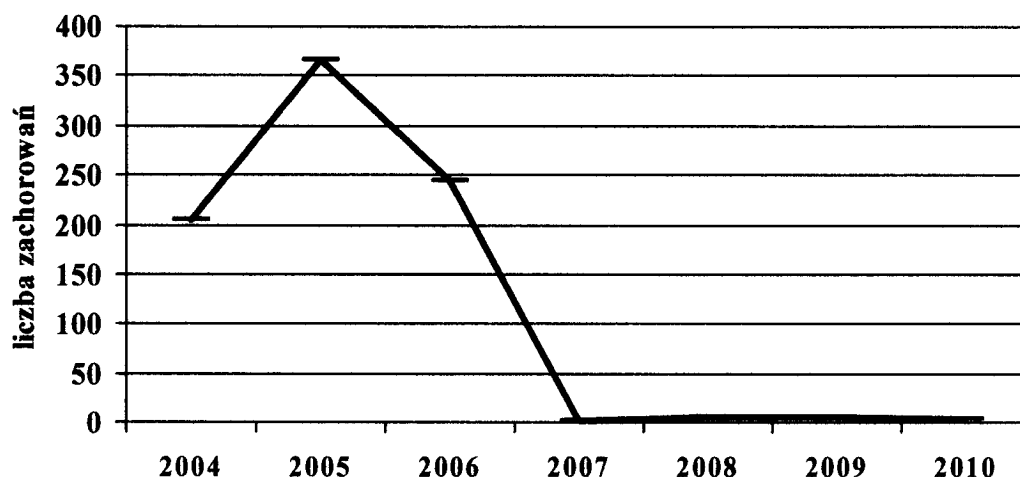
Zachorowania na ospę wietrzną w powiecie bielskim w latach 2005-2010.

W powiecie bielskim, jak obrazuje poniższa tabela, sytuacja epidemiczna świnki jest korzystna. Od trzech lat rejestruje się od 2 do 6 zachorowań rocznie. W roku 2010 odnotowano 4 przypadki świnki, co dało współczynnik 6,8 – niższy niż współczynnik wojewódzki, który wyniósł 8,1 zachorowań na 100 tys. mieszkańców. Stan uodpornienia na świnkę wzrasta systematycznie, podobnie jak w przypadku różyczki, ponieważ stosowana szczepionka zawiera w sobie komponenty obu chorób.

Jednostka chorobowa	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	Zach.	Zap.	Zach.	Zap.	Zach	Zap.	Zach.	Zap.	Zach.	Zap.	Zach.	Zap.
świnka	190	310,2	244	404,8	2	3,3	6	10,1	5	8,4	4	6,8

Zachorowania na świnkę w powiecie bielskim w latach 2004-2010.

Zarejestrowana w 2010 roku niższa liczba zachorowań na choroby zakaźne wieku dziecięcego, podana w powyższych tabelach, ma związek z naturalną cykliczną zmiennością ilości zachorowań oraz zwiększeniem się populacji uodpornionej poprzez szczepienia.

W oparciu o dane statystyczne i analizę epidemiczną należy stwierdzić, że zachorowania na **salmonellę**, w stosunku do roku poprzedniego, wzrosły dwukrotnie. Sytuację epidemiologiczną przedstawia poniższa tabela.

Jednostka chorobowa	2005		2006		2007		2008		2009		2010	
	Zach.	Zap.	Zach.	Zap.	Zach.	Zap.	Zach.	Zap.	Zach.	Zap.	Zach.	Zap.
Salmonellozy	50	82,2	26	43,1	21	34,8	22	37,1	9	15,2	18	30,8

Współczynnik zapadalności na **salmonellozy** w woj. podlaskim w 2010r., w stosunku do roku ubiegłego, wzrósł z 28,4 na 38,4 na 100 tys. mieszkańców. Większość zgłoszonych zatruc stanowiły zachorowania pojedyncze w ognisku domowym. Zbiorowych zatruc pokarmowych nie rejestrowano. Zapadalność w województwie podlaskim w 2010r wynosiła 38,4 na 100 tys. mieszkańców.

W 2010r. nie rejestrowano wirusowych chorób wątroby. Zarejestrowano 6 nowych bezobjawowych nosicieli HBs+ . Nowych nosicieli HCV nie rejestrowano.

Trudno jest ustalić rzeczywistą liczbę nosicieli HBs+ i HCV+, gdyż nie są prowadzone rutynowe badania w kierunku tego nosicielstwa. Najczęściej wykrywa się je w punkcie krwiodawstwa podczas oddawania krwi. Możliwości rejestracji są ograniczone, ponieważ Minister Zdrowia w wydanym rozporządzeniu w sprawie

rodzaju biologicznych czynników chorobotwórczych podlegających zgłoszeniu, zniósł obowiązek informowania i zgłaszania do organów Inspekcji Sanitarnej nosicieli Hbs i HCV.

Przeciwno WZW typu B istnieje skuteczna szczepionka, którą podaje się wszystkim noworodkom oraz pracownikom ochrony zdrowia zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych. Akcje promocyjne przyczyniają się do podnoszenia świadomości zdrowotnej ludzi, przez co dużo osób szczepi się odpłatną szczepionką (w roku 2010 zaszczepiło się 1291 osób), więc uodpornienie populacji sukcesywnie się zwiększa. Przeciwno WZW typu C brak szczepionki, przez co profilaktyka jest trudniejsza.

Rok 2010 był kolejnym rokiem intensywnego nadzoru nad grypą. W celu monitorowania sytuacji epidemicznej, w sezonie grypowym kontynuowane były działania na bazie systemu SENTINEL, w oparciu o laboratorium wirusologiczne WSSE w Białymstoku oraz lekarza pierwszego kontaktu z NZOZ MR „Medica” i NZOZ „LEKO”. W 2010 roku zarejestrowano 1967 podejrzeń zachorowań na grypę, podczas gdy w roku 2009- 2384. W roku 2008 zachorowań ani podejrzeń zachorowań na grypę nie notowano, co mogło świadczyć o nie wywiązywaniu się z obowiązku zgłaszania zachorowań przez lekarzy 1-go kontaktu. W 2010 roku, podobnie jak w roku poprzednim, zarejestrowano 1 przypadek zachorowania na grypę AH1N1. W województwie podlaskim zarejestrowano łącznie 3 przypadki tej grypy.

III. REALIZACJA SZCZEPIEŃ OCHRONNYCH OBOWIĄZKOWYCH W 2010 ROKU

W 2010 roku szczepienia prowadzone są w 17 punktach szczepień należących do 1 publicznego i 10 niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej. Ogółem, nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora w Bielsku Podlaskim objęto 11502 karty szczepień (stan na 31.12.2010r.). Kartoteki szczepienne znajdują się u lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej, odpowiedzialnych za realizację programu szczepień ochronnych. W ramach obowiązkowego Programu Szczepień Ochronnych prowadzone jest uodpornianie przeciwno: gruźlicy, wirusowemu zapaleniu wątroby typu B, błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis, odrze, śwince, różyczce oraz chorobom wywołanym przez *Haemophilus influenzae* typu b, oraz p/ospie wietrznej i p/ *Streptococcus pneumoniae* dzieciom z określonymi wskazaniami zdrowotnymi.

Wykonawstwo szczepień w poszczególnych rocznikach jest zgodne z obowiązującymi przepisami prawnymi. Obserwuje się wzrost zainteresowania szczepionkami wysokoskojarzonymi, finansowanymi przez rodziców. Wśród dzieci urodzonych w 2010 roku taką szczepionką zaszczepiono 37,8% podlegającej do uodpornienia populacji.

Zainteresowanie innymi szczepionkami zalecanymi, finansowanymi przez rodziców, nie jest duże, chociaż obserwuje się niewielki wzrost zainteresowania tymi szczepieniami (tabela nr. 2).

Tabela nr 2. Szczepienia zalecane w latach 2007-2010

Lp.	Rodzaj szczepienia	Zaszczepieni w 2010 roku (liczba osób)	Zaszczepieni w 2009 roku (liczba osób)	Zaszczepieni w 2008r. (liczba osób)	Zaszczepieni w 2007r. (liczba osób)
1.	Ospa wietrzna	1	1	7	2
2.	WZW typu A	6	6	2	12
3.	WZW typu B (dotyczy osób powyżej 20 roku życia)	1291	944	400	326
4.	Biegunka rotawirusowa	15	13	9	0
5.	Zakażenie wirusem brodawczaka ludzkiego	1	4	1	0
6.	Zakażenia <i>Neisseria meningitidis</i>	9	18	10	9
7.	Kleszczowe zapalenie mózgu	65	105	80	70
8.	Zakażenie <i>Streptococcus pneumoniae</i>	71	82	56	36
9.	Grypa	1246	1836	1298	1132

W 2010r. prowadzono kolejną edycję programu „Pierwotnej profilaktyki raka szyjki macicy uczennicom szkół podstawowych i gimnazjalnych- mieszkankom Bielska Podlaskiego”, którego inicjatorem i realizatorem był Burmistrz Miasta Bielsk Podlaski. Cel programu to zapobieganie zachorowaniom na raka szyjki macicy w populacji dziewczynek urodzonych w 1998 roku poprzez wykonanie szczepień ochronnych. W roku 2010 podano po dwie dawki szczepionki 93 osobom. W roku 2011 cykl szczepień zostanie zakończony poprzez podanie dawki trzeciej.

IV. OCENA PRZESTRZEGANIA REŻIMU PRZECIWEPIDEMICZNEGO W PLACÓWKACH OCHRONY ZDROWIA NA TERENIE POWIATU BIELSKIEGO

W 2010 roku nadzorem sanitarnym objęto 10 NZOZ realizujących świadczenia podstawowej opieki zdrowotnej, 12 NZOZ realizujących świadczenia z zakresu specjalistycznej opieki zdrowotnej, 1 ZOZ przyzakładowy, Regionalne Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa, Zakład Pomocy Doraźnej w Bielsku Podlaskim oraz Filie Zakładu Pomocy Doraźnej w Brańsku i Filie Zakładu Pomocy Doraźnej w Boćkach , 64 gabinety indywidualnej praktyki lekarskiej, jeden punkt pobrań prób do analiz laboratoryjnych oraz jeden zakład DDD. Szpital Powiatowy w Bielsku Podlaskim w 2010 r był pod nadzorem Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku.

Charakterystyka stanu technicznego, funkcjonalnego i wyposażenia obiektów.

Należy stwierdzić, iż w stosunku do roku poprzedniego nastąpiła poprawa stanu sanitarno-technicznego kontrolowanych obiektów. Pomimo, iż wciąż istnieje szereg odstępstw od wymogów rozporządzenia Ministra

zdrowia z 10 listopada 2006r. w sprawie wymagań jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej (**tabela nr 4**), to poszczególne placówki sukcesywnie realizują plany dostosowania do wymogów rozporządzenia, zaś NZOZ MEDIRENA w Rudce oraz NZOZ w Holonkach Przychodnia w Widźgowie zrealizowały je w całości.

Wymagania w.w rozporządzenia spełniają ponadto:

1. NZOZ MEDICA MR w Bielsku Podlaskim,
2. NZOZ ALMA MED. w Boćkach,
3. NZOZ MIDMED w Brańsku,
4. NZOZ w Holonkach Przychodnia Rodzinna w Brańsku,
5. NZOZ MEDIRENA w Rudce Przychodnia Medycyny Rodzinnej w Brańsku
6. NZOZ –Specjalistyczna Poradnia Neurologiczna w Bielsku Podlaskim,
7. Niepubliczny Specjalistyczny ZOZ „Diabetyk” w Bielsku Podlaskim,
8. NZOZ DENTAL STUDIO w Bielsku Podlaskim,
9. NZOZ KARDIOMED w Bielsku Podlaskim,
10. NZOZ ORT –DENT w Bielsku Podlaskim.

Pozostałe zakłady opieki zdrowotnej na terenie działania PSSE przedłożyły programy dostosowawcze na poprawę stanu sanitarno-technicznego z terminem wykonania do dnia 31.12.2012r.

W NZOZ w Wyszkach – Filii w Strabli na stan techniczny prowadzone jest postępowanie administracyjne.

Utrzymanie bieżącej czystości i porządku pomieszczeń.

Stan sanitarno-porządkowy skontrolowanych placówek służby zdrowia należy uznać za zadawalający. W trakcie przeprowadzania kontroli placówek nie stwierdzano nieprawidłowości procesów mycia i dezynfekcji pomieszczeń, urządzeń sanitarnych i sprzętu.

Dezynfekcja.

Do dezynfekcji zużytego sprzętu i materiału stosuje się preparaty dezynfekcyjne dopuszczone do stosowania zgodnie z zakresem działania wynikającym z dokumentów rejestracyjnych. Dezynfekcja jest prowadzona zgodnie z opracowanymi procedurami oraz zgodnie z instrukcjami użycia poszczególnych środków. Roztwory użytkowe do dezynfekcji narzędzi sporządzane są zgodnie z zaleceniami producentów.

Sterylizacja

Procedury sterylizacji prowadzone są w placówkach prawidłowo. W każdej z nich prowadzona jest kontrola wewnętrzna wskaźnikami biologicznymi i chemicznymi. Wysterylizowany materiał i sprzęt przechowywany jest prawidłowo.

Tabela nr 4 Wyposażenie placówek medycznych w sprzęt sterylizujący:

Rodzaj placówki	Ilość w ewidencji PSSE	Wyposażonych w autoklawy	Działających w oparciu o umowy z innym podmiotem	Działających w oparciu wyłącznie o sprzęt jednorazowy	Inne rozwiązania (jakie?)
NZOZ o profilu podstawowej opieki zdrowotnej	18	1	1	16	-
NZOZ o profilu stomatologicznym	4	4	-	-	-
NZOZ pielęgniarskie	2	-	-	2	-
ZOZ zakładowy	1	1	-	-	-
Indywidualna specjalistyczna praktyka lekarska	33	1	-	22	-
Indywidualne praktyki lekarzy dentystów	29	19	3	-	7 (1 autoklaw współwłasność – 2 działalności w jednym gabinecie; 5 dentystów prowadzi po 2 gabinety)
Indywidualne praktyki specjalistyczne lekarzy dentystów	2	2	-	-	-

Tabela nr 3 Najczęstsze uchybienia wynikające z niedostosowania NZOZ do Rozporządzenia Ministra Zdrowia z 10 listopada 2006r. w sprawie wymagań jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej*

Nazwa placówki	NZOZ VITA w Bielsku Podlaskim	NZOZ Wyszkach Filia w Topczewie	NZOZ w Wyszkach, Filia w Strabli	NZOZ LEKO w Bielsku Podlaskim	NZOZ ALMA-MED. w Orli	NZOZ w Widźgowie Przychodnia w Chraślach
Stwierdzone uchybienia						
Ściany w gabinecie zabiegowym, które wymagają częstej dezynfekcji nie są wykończone na całej wysokości materiałami umożliwiającymi ich mycie i dezynfekcję	x	x	x	x	x	x
W gabinecie zabiegowym brak dodatkowego zlewu przynajmniej jednokomorowego			x	x	x	
Połączenia podłogi ze ścianami nie wykonane w sposób bezszczelinowy			x			x
Brak armatury czerpalnej uruchamianej bez kontaktu z dłonią				x		
Brak gabinetu lekarskiego bezpośrednio połączonego z gabinetem przygotowawczo-zabiegowym				x		x
Podłoga nie wykonana z materiałów umożliwiającą jej dezynfekcję			x			
Brak bezpośredniego połączenia gabinetu lekarskiego z gabinetem przygotowawczym	x			x		x

- wszystkie wymienione uchybienia ujęte są w planach dostosowania do rozporządzenia, pozytywnie zaopiniowanych przez PPIS.

V. OCENA SANITARNA W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI ZA 2010 ROK

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Bielsku Podlaskim w roku 2010, w ramach urzędowej kontroli żywności, nadzorem obejmował 424 obiekty żywności, żywienia i przedmiotów użytku na terenie powiatu Bielsk Podlaski.

W roku 2010, na podstawie dokonanych ocen obiektów żywności i żywienia, obejmujących ocenę zgodności obiektów, z obowiązującymi wymaganiami prawa żywnościowego, 1 obiekt (kiosk spożywczy) oceniono jako niezgodny z wymaganiami. Stanowi to **0,24%** ogółu obiektów objętych nadzorem.

Natomiast w 2009r. negatywnie, jako niezgodne z wymaganiami oceniono stan sanitarny 3 obiektów (zakłady ruchome i tymczasowe), co stanowi **0,71%** obiektów objętych nadzorem.

Przedstawione dane wskazują, że stan sanitarny obiektów żywności i żywienia w 2010r. utrzymywał się na poziomie podobnym w stosunku do roku 2009.

Przedstawione poniżej dane wskazują, że stan sanitarny obiektów żywności i żywienia ulega sukcesywnej poprawie .

<i>Rok</i>	<i>Odsetek obiektów niezgodnych z wymaganiami (o złym stanie sanitarnym)</i>
2010	0,24
2009	0,71
2008	1,36
2007	1,69
2006	6,44

Kontrole kompleksowe obiektów pod względem zgodności z obowiązującymi wymaganiami ustawodawstwa w 2010 roku, przeprowadzano w ramach urzędowej kontroli żywności na podstawie obowiązujących procedur w oparciu o jednolite kryteria ujęte w „Arkuszu oceny stanu sanitarnego” dla poszczególnych grup obiektów.

Z analizy danych dotyczących oceny stanu sanitarnego obiektów żywności i żywienia, w oparciu o kryteria ujęte w „Arkuszu oceny stanu sanitarnego” wynika, że maleje odsetek obiektów, które oceniono jako niespełniające wymagań obowiązującego prawa żywnościowego. Jako niezgodne z wymaganiami obowiązującego ustawodawstwa w roku 2010 oceniono 1 obiekt (0,24%); w roku 2009r. - 3 obiekty (0,71%); w 2008 - 6 obiektów (1,36%), w 2007 - 7 obiektów (1,64%); w roku 2006 - 28 obiektów (6,44%).

Analiza porównawcza danych z lat 2006 - 2010 wykazała, że sukcesywnie spada odsetek negatywnie ocenianych zakładów. Dużej poprawie uległ stan sanitarny piekarni, zakładów małej gastronomii, zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego i otwartego oraz sklepów spożywczych. Odsetek negatywnie ocenianych zakładów w tych grupach w 2010 roku utrzymuje się na poziomie 0%. Wzrósł natomiast odsetek negatywnie ocenianych obiektów w grupie kiosków spożywczych z 0% w latach 207-2009 do 1,92% w 2010 roku.

W poszczególnych grupach obiektów żywności i żywienia obrazuje to poniższa tabela:

Lp	Grupa obiektów	Odsetek negatywnie ocenianych obiektów				
		2006	2007	2008	2009	2010
1	<i>Zakłady produkcji żywności:</i>					
	<i>Wytwórnice lodów</i>	0	0	0	0	0
	<i>Piekarnie</i>	9,10	0	0	0	0
	<i>Wytwórnice napojów bezalkoholowych</i>	0	0	0	0	0
2	<i>Sklepy spożywcze</i>	2,76	3,30	1,09	0	0
3	<i>Kioski spożywcze</i>	6,90	0	0	0	1,92
4	<i>Magazyny hurtowe</i>	0	0	0	0	0
5	<i>Zakłady małej gastronomii</i>	6,52	0	2	0	0
6	<i>Zakłady żywienia zbiorowego otwartego</i>	17,65	0	0	0	0
7	<i>Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego</i>	2,86	0	0	0	0

W 2010 roku skontrolowano 424 obiekty, w tym z następujących grup:

Zakłady produkcji żywności:

- ✓ wytwórnice lodów – 3 obiekty,
- ✓ automaty do lodów – 1 obiekt,
- ✓ piekarnie – 10 obiektów,
- ✓ ciastkarnie – 2 obiekty,
- ✓ wytwórnice napojów bezalkoholowych – 2 obiekty,
- ✓ zakłady przemysłu zbożowo-młynarskiego – 3 obiekty,
- ✓ wytwórnia wyrobów cukierniczych – 1 obiekt,
- ✓ zakład produkcji i konfekcjonowania przypraw – 1 obiekt,
- ✓ inne wytwórnice żywności – 2 obiekty,

Obiekty obrotu żywnością:

- ✓ sklepy spożywcze – 176 obiektów,
- ✓ kioski spożywcze – 52 obiekty,

- ✓ magazyny hurtowe - 11 obiektów,
- ✓ obiekty ruchome i tymczasowe – 21 obiektów,
- ✓ środki transportu - 10 obiektów,
- ✓ inne obiekty obrotu żywnością – 21 obiektów.

Zakłady żywienia zbiorowego:

- ✓ zakłady żywienia zbiorowego otwartego - 67 obiektów, w tym zakłady małej gastronomii - 42.
- ✓ zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego - 33 obiekty, w tym: stołówki w domach opieki społecznej - 2, stołówki szkolne - 20, stołówki w internatach - 1, stołówki na koloniach/obozach/zimowiskach – 4, stołówki w przedszkolach - 6.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w kontrolowanych zakładach produkcji i obrotu żywności na terenie powiatu bielskiego w 2010 roku dotyczyły:

- niewłaściwego stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń;
- nieprawidłowego stanu sanitarno-higienicznego urządzeń, sprzętu produkcyjnego, wyposażenia;
- braku skutecznego, prawidłowego systemu wentylacji mechanicznej w zakładzie;
- braku prawidłowego zabezpieczenia zakładu przed dostępem szkodników;
- niewłaściwego przechowywania artykułów spożywczych, niezgodnie z warunkami deklarowanymi przez producentów produktów, brak zapewnionych warunków termicznych do przechowywania żywności łatwo psującej się;
- nieprawidłowego przechowywania wprowadzanych do obrotu nieopakowanych środków spożywczych narażonych na wtórne zanieczyszczenia;
- nieprawidłowego znakowania wprowadzanych do obrotu artykułów spożywczych lub nieprawidłowego oznakowania surowców używanych do produkcji żywności;
- braku do wglądu dokumentacji potwierdzającej opracowanie i wdrażanie procedur systemu HACCP.
- nieprzestrzegania zapisów instrukcji dobrej praktyki higienicznej (GHP), oraz dobrej praktyki produkcyjnej (GMP); brak prowadzonych zapisów w ramach kontroli wewnętrznej z realizacji zasad dobrej praktyki higienicznej;
- braku systematycznych zapisów z monitorowania temperatury przechowywania żywności łatwo psującej się;
- braku dostatecznej ilości urządzeń, sprzętu do przechowywania żywności.

Z przeprowadzonych w 2010 roku kontroli wynika, że:

- 379 zakładów produkcji i obrotu żywności posiada opracowane i wdrożone instrukcje dobrej praktyki higienicznej i produkcyjnej (GHP/GMP)

- 71 zakładów posiada wdrożone procedury systemu HACCP.

W porównaniu do 2009r. zwiększyła się liczba zakładów z 69 do 71 posiadających wdrożone procedury systemu HACCP.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej działają w ramach sieci systemu RASFF – System Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach. W ramach RASFF przesyłane są informacje o produktach, które nie spełniają wymagań przepisów prawnych i stanowią równocześnie potencjalne zagrożenie dla zdrowia lub życia konsumentów. System obejmuje wszystkie Państwa Członkowskie Unii Europejskiej, Komisje Europejskie i Europejski Urząd do Spraw Bezpieczeństwa Żywności. W Polsce Główny Inspektor Sanitarny kieruje siecią systemu RASFF, tworzy krajowy punkt kontaktowy systemu RASFF, jest odpowiedzialny za jego funkcjonowanie i powiadamia Komisję Europejską o zarejestrowanej w Rzeczpospolitej Polskiej niebezpiecznej żywności oraz środkach żywienia zwierząt.

W 2010r. w związku z otrzymaniem powiadomień alarmowych w ramach systemu RASFF przekazanych przez Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku oraz PPIS dotyczących stwierdzenia w obrocie niebezpiecznych produktów ogółem przeprowadzono 45 kontroli interwencyjnych.

Kontrole dotyczyły stwierdzenia wprowadzania do obrotu:

- niebezpiecznego środka spożywczego: morele suszone, kawior czarny z ikry Taszy, siemię lniane, boczek wędzony, kawa rozpuszczalna Nesca, naturalna woda mineralna, suplementy diety (Omega med. Pregna, SX Male EX, Vialipro, seler o smaku łagodnym, pieprz czarny mielony, papryka słodka mielona.
- materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością: kubek szklany zdobiony kalkomanią, salaterki z melaminy, naczynia z melaminy.

W trakcie przeprowadzanych czynności kontrolnych w zakładach i z dokonanych przeglądów wprowadzanej do obrotu żywności nie stwierdzono w sprzedaży przedmiotowych artykułów będących przedmiotem powiadomień.

W 2010r. przeprowadzono 1 szkolenie przypominające dla pracowników sekcji HŻŻ i PU z zakresu zasad prawidłowego funkcjonowania systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznych produktach żywnościowych – RASFF.

W roku 2010 zorganizowano 5 posiedzeń zespołu ds. RASFF dotyczące:

- stwierdzenia obecności bakterii *Pseudomonas aeruginosa* w próbkach naturalnej wody mineralnej niegazowanej,
- stwierdzenia obecności bakterii *Escherichia coli* 0157 w próbce wątroby wieprzowej

- stwierdzenia obecności bakterii *Escherichia coli* 0157 w próbce ozorów wieprzowych,
- stwierdzenia obecności bakterii *Enterobacteriaceae* w próbkach lodów mlecznych,
- nieprawidłowego oznakowania próbki tłuszczu roślinnego do smarowania.

W 2010r. w związku z kwestionowanymi próbkami naturalnej wody mineralnej niegazowanej (obecność bakterii *Pseudomonas aeruginosa*) wszczęto procedurę w ramach systemu RASFF.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Bielsku Podlaskim przesłał do Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku dokumentację - formularz *RAPID ALERT SYSTEM FOR FOOD AND FEED REGULATION (EC) N 178/2002 – ART. 50 MARKET NOTIFICATION – KONTROLA NA RYNKU*.

Ocena sposobu jakości żywienia w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego

W ramach realizacji zagadnienia, w 2010 roku, skontrolowano łącznie 33 obiekty (bloki żywienia w domach pomocy społecznej, stołówki szkolne, stołówki w internatach, stołówki na koloniach, półkoloniach i obozach, stołówki w przedszkolach).

Zgodnie z „Planem pobierania materiałów do oceny jakości żywienia w placówkach żywienia zbiorowego zamkniętego w powiecie Bielsk Podlaski w roku 2010” dokonano oceny jakości żywienia na podstawie analizy jadłospisów i dekadowych zestawień zużytych do produkcji posiłków produktów.

Dokonano oceny jakości żywienia pensjonariuszy domach opieki społecznej ,na terenie naszego powiatu, na podstawie analizy dekadowych zestawień produktów zużytych do przygotowania posiłków. Po analizie zebranych materiałów dotyczących żywienia pensjonariuszy w ocenianych dekadach stwierdzono:

- nieprawidłowy udział energii pochodzącej z tłuszczu (34,66%),
- zbyt mała ilość produktów zawierających: wapń, żelazo, witaminę C.

W analizowanej próbce posiłku obiadowego – nieprawidłowości dotyczyły zawartości białka i tłuszczu, która nie mieściła się w dopuszczalnej granicy odchyień od obliczeń teoretycznych. Nieprawidłowość polegała także na zbyt dużej zawartości soli (chlorku sodu) w analizowanym posiłku (7,5g).

Dokonano także oceny jakości żywienia młodzieży w internacie na podstawie dekadowych zestawień produktów zużytych do przygotowania posiłków. Po analizie zebranych materiałów dotyczących żywienia młodzieży w ocenianej dekadzie stwierdzono:

- zbyt duży udział energii pochodzącej z tłuszczu - 37,94% , a powinien nie więcej niż 33%,
- niskie spożycie produktów zawierających: witaminę C, wapń i żelazo.

W analizowanej próbce posiłku obiadowego – nieprawidłowości dotyczyły zawartości białka i tłuszczu, która nie mieściła się w dopuszczalnej granicy odchyień od obliczeń teoretycznych. Nieprawidłowość

polegała także na zbyt dużej zawartości soli (chlorku sodu) w analizowanym posiłku (8,4g).

Dokonano także oceny jakości żywienia dzieci, młodzieży w blokach żywienia w stołówkach szkolnych.

Oceniona została jakość żywienia dzieci, młodzieży w oparciu o pobraną do badań laboratoryjnych próbkę posiłku obiadowego. Nieprawidłowości dotyczyły zawartości tłuszczu, która nie mieściła się w dopuszczalnej granicy odchyień od obliczeń teoretycznych oraz na zbyt dużej zawartości soli (chlorku sodu) w analizowanym posiłku obiadowym (8,6g).

Dokonano także oceny jakości żywienia dzieci w blokach żywienia w przedszkolach.

Oceniona została jakość żywienia dzieci w oparciu o pobraną do badań laboratoryjnych próbkę posiłku obiadowego. Nieprawidłowości dotyczyły zawartości białka, która nie mieściła się w dopuszczalnej granicy odchyień od obliczeń teoretycznych.

W porównaniu do roku poprzedniego wyżywienie dzieci, młodzieży i pensjonariuszy domów opieki utrzymywało się na podobnym poziomie.

Ocena jakości zdrowotnej środków spożywczych produkowanych i wprowadzanych do obrotu na terenie powiatu Bielsk Podlaski.

W roku 2010 w celu oceny jakości zdrowotnej środków spożywczych, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, kosmetyków produkowanych i wprowadzanych do obrotu na terenie powiatu Bielsk Podlaski, pobierano próbki do badań laboratoryjnych. Próbki do badań laboratoryjnych pobierano zgodnie z „Powiatowym planem pobierania próbek w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu w Państwowej Inspekcji Sanitarnej na rok 2010” oraz w przypadku powzięcia podejrzenia o niewłaściwą jakość zdrowotną i analizę ryzyka.

W roku 2010 pobrano ogółem 185 próbek w tym:

- 171 próbek żywności, wymazów sanitarnych oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, (140 próbek w ramach urzędowej kontroli żywności: 131 próbek krajowych, 7 próbek UE, 2 próbki z importu); 20 próbek w ramach urzędowej kontroli i monitoringu (17 próbek krajowych, 2 próbki z UE, 1 próbka z importu); 11 próbek w ramach monitoringu (11 próbek krajowych)
- 4 próbki posiłków (racje pokarmowe),
- 10 próbek kosmetyków.

Pobrane próbki badane były w laboratoriach akredytowanych.

Próbki pobierano do badań w kierunku:

- pozostałości pestycydów – 8 próbek (kapusta głowiasta, pieczarki, por, papryka słodka),

- zanieczyszczenia metalami szkodliwymi dla zdrowia – 15 próbek (żelatyna spożywcza, mleko UHT pasteryzowane, ryż i przetwory, warzywa świeże), owoce świeże, wody mineralne i napoje bezalkoholowe, herbatki ziołowe, suplementy diety);
- zanieczyszczenia azotanami – 1 próbka (sałata);
- zanieczyszczenia 3-MCPD - 1 próbka (koncentraty spożywcze)
- zanieczyszczeń mikrobiologicznych – 90 próbek (mięso, wędliny, podroby, przetwory drobiowe, mleko pasteryzowane, mleko fermentowane, sery dojrzewające, masło, lody, przekąski typu snack, wyroby ciastkarskie, galanteria ciastkarska, przetwory produkty warzywne, owoce suszone, naturalne wody mineralne niegazowane, napoje niegazowane, mieszaniny tłuszczów zwierzęcych z roślinnymi, wyroby garmazeryjne i kulinarne, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego, suplementy diety);
- określenia poziomu zanieczyszczenia mykotoksynami – 2 próbki (środki spożywcze dla niemowląt i małych dzieci);
- zawartości substancji dodatkowych dozwolonych i substancji niedozwolonych w żywności – 9 próbek (przetwory mięsne, przetwory i produkty warzywne, produkty i przetwory owocowe, wody mineralne i napoje bezalkoholowe);
- obecności materiału zmodyfikowanego genetycznie – 3 próbki (wędliny, galanteria ciastkarska);
- skażeń promieniotwórczych – 2 próbki (mleko pasteryzowane, grzyby świeże);
- badania żywności napromienianej promieniowaniem jonizującym – 1 próbka (owoce suszone);
- oceny znakowania, zawartości witamin i składników mineralnych w żywności wzbogaconej – 3 próbki (produkty wzbogacone ogólnego spożycia)
- badania migracji metali: ołowiu, kadmu - 2 próbki (wyroby szklane – kryształowe);
- badania migracji globalnej – 2 próbki (materiały i wyroby z tworzyw sztucznych).

Spośród pobranych i zbadanych próbek, w ramach realizowania powiatowego planu próbkobrania, zakwestionowano 8 próbek żywności, co stanowi 4,68% ogółu zbadanych próbek.

Pozostałe próbki w zbadanych parametrach - odpowiadały wymaganiam określonym w obowiązujących podstawach prawnych.

Zakwestionowanych 8 próbek stanowiły:

- 5 próbek naturalna woda mineralna niegazowana (stwierdzenie obecności bakterii *Pseudomonas aeruginosa*);
- 2 próbki podroby wieprzowe (stwierdzenie obecności bakterii *Escherichia coli* 0157);
- 1 próbka tłuszczu roślinnego do smarowania (nieprawidłowe oznakowanie).

W roku 2010 dodatkowo poza planem jako próbki „ekstra” pobrano 18 próbek (14 próbek żywności oraz 4 próbki wymazów sanitarnych, w tym:

-
- **10 próbek** lodów mlecznych pobrano do badań laboratoryjnych w kierunku zanieczyszczeń mikrobiologicznych – stwierdzono obecność Enterobacteriaceae w 2 próbkach lodów mlecznych. Pobrane próbki „ekstra” w badanych parametrach zastrzeżeń nie budziły.
- **4 próbki** naturalne wody mineralne – niegazowane pobrano do badań laboratoryjnych w kierunku zanieczyszczeń mikrobiologicznych – stwierdzono obecności bakterii Pseudomonas aeruginosa w 1 próbce naturalnej wody mineralnej niegazowanej. Pobrane próbki „ekstra” zostały zakwestionowane – stwierdzono obecność bakterii Pseudomonas aeruginosa.
- **4 próbki** wymazów sanitarnych pobrano do badań laboratoryjnych w kierunku oceny czystości mikrobiologicznej sprzętu, rąk personelu. 3 próbki sanitarne zastrzeżeń nie budziły. Natomiast 1 próbka (wymaz z rąk pracownika) nie odpowiadał wymaganiom mikrobiologicznym określonym w wytycznych PZH.

Dla porównania w 2009 roku w celu oceny jakości zdrowotnej środków spożywczych, przedmiotów użytku, kosmetyków produkowanych i wprowadzanych do obrotu, do badań laboratoryjnych, w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu, pobrano ogółem 214 próbek, w tym: 200 próbek żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz 10 próbek kosmetyków.

Pobrane do badań laboratoryjnych próbki żywności w 2009r. w badanych parametrach, zastrzeżeń nie budziły oprócz 4 próbek naturalnej wody źródlanej niegazowanej ze względu na obecność bakterii z grupy coli.

Działalność kontrolno-represyjna

W obiektach objętych nadzorem przeprowadzono ogółem **836** kontroli oraz wydano ogółem **711** decyzji administracyjnych, w tym:

- **155** decyzji nakazujących usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości,
- **480** decyzji zmieniające termin wykonania obowiązków, decyzje umarzających postępowanie w związku z przeprowadzoną kontrolą,
- **53** decyzje zatwierdzenia zakładów warunkowo i bezwarunkowo,
- **23** decyzje wykreślenia z rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli.

Ponadto wydano **292** decyzje (płatnicze) na kwotę **24770 złotych** obciążające przedsiębiorców.

W ramach działalności represyjnej zastosowano **13** mandatów karnych na kwotę **1900** złotych. Wniosków o ukaranie do Sądu Grodzkiego bądź wniosków o nałożenie kar pieniężnych przez PPWIS nie było.

Dla porównania w roku 2009 przeprowadzono 901 urzędowych kontroli oraz wydano ogółem 776 decyzji administracyjnych, w tym:

- 169 decyzji nakazujących usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości, w tym 3 decyzje nakazujące unieruchomienie/przerwanie działalności zakładu;
- 499 decyzji zmieniających termin wykonania obowiązków, decyzji umarzających postępowanie w związku z przeprowadzoną kontrolą,
- 66 decyzji zatwierdzenia zakładów warunkowo i bezwarunkowo,
- 42 decyzje wykreślenia z rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli.

W ramach działalności represyjnej zastosowano 15 mandatów karnych na kwotę 2650 złotych. Wniosków o ukaranie do Sądu Grodzkiego bądź wniosków o nałożenie kar pieniężnych przez PWIS nie było.

VI. OCENA SANITARNA POWIATU W ZAKRESIE HIGIENY KOMUNALNEJ ZA 2010 ROK

1. Nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę ludności powiatu bielskiego są wody podziemne pochodzące z IV rzędowych poziomów wodonośnych. Wody te charakteryzują się stosunkowo dobrą jakością, w związku z tym, wymagają ochrony ilościowej i jakościowej.

Zgodnie z wdrożonym monitoringiem jakości wody do spożycia objęto nadzorem 19 wodociągów (14 wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę i 5 wodociągów lokalnych) znajdujących się na terenie powiatu bielskiego.

Na terenie miast powiatu znajdują się:

- 2 wodociągi o wydajności $<100\text{m}^3/\text{d}$ (wodociąg Zakładu Produkcyjnego HOOP POLSKA Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim, wodociąg MLEKOVITA w Bielsku Podlaskim);
- 1 wodociąg o wydajności $100-1000\text{ m}^3/\text{d}$ (wodociąg w Brańsku);
- 1 wodociąg o wydajności od $1000-10000\text{ m}^3/\text{d}$ (wodociąg w Bielsku Podlaskim).

Na terenie wiejskim nadzorem objęto:

- 3 wodociągi o wydajności $<100\text{ m}^3/\text{d}$ (wodociąg w Zajeździe „Zagłoba” w Ploskach, wodociągi w ośrodkach wypoczynkowych w Ploskach n/Narwią należące do Uniwersytetu w Białymstoku oraz do firmy „Transport, Logistyka, Spedycja” S.A. w Białymstoku).

- 12 wodociągów o wydajności 100-1000m³/d (wodociągi w: Boćkach, Budlewie, Rudce, Kalnicy, Koszewie, Domanowie, Brzeźnicy, Orli, Olekszach, Bolestach, Rajsku, Bielsku Podlaskim - gminny).

Liczbę ludności powiatu bielskiego szacuje się na 58.463 tys.

Na dzień 31.12.2010r liczba ludności korzystającej z wody o:

- kontrolowanej jakości, wynosi –58.213 tys
- niekwestionowanych parametrach, wynosi 56.543 tys. (97,13 %),
- kwestionowanych parametrach –1.670 tys. (2,87 %).

W porównaniu z rokiem ubiegłym wzrosła, do około tysiąca, liczba mieszkańców spożywających wodę kontrolowanej jakości. Wzrosła też liczba osób spożywających wodę o niekwestionowanych parametrach z 46.109 tys. (80,57 %) w 2009r do 56.543 tys. (97,13 %)w 2010r.

W ramach bieżącego nadzoru sanitarnego w wyznaczonych, objętych monitoringiem punktach poboru wody, pobrano do badań laboratoryjnych ogółem 140 próbek wody, z czego zakwestionowano 7 próbek ze względu na przekroczone dopuszczalne wartości parametrów fizykochemicznych i 4 próbki ze względu na przekroczone parametry mikrobiologiczne. Znacznie zmniejszyła się liczba kwestionowanych próbek wody z 19 w 2009 roku do 7 w 2010 roku.

W 2010r wydano 4 decyzje administracyjne warunkowo dopuszczające wodę do spożycia, w tym 1 decyzję z natychmiastowym trybem wykonania (dot. wodociągu w Brańsku) i 1 decyzję przedłużającą termin poprawy jakości wody (dot. wodociągu ośrodka wypoczynkowego Uniwersytetu w Białymstoku w Ploskach), 8 komunikatów o jakości wody i 10 wystąpień do organów administracji samorządowych oraz do jednostek odpowiedzialnych za eksploatację ujęć wodociągowych.

Przekroczenia parametrów fizykochemicznych stwierdzono w próbkach wody pobranych z wodociągów w: **Boćkach** (żelazo, mętność); **Bielsku Podlaskim-gminnym** wł. Zakład Usług Komunalnych (amonowy jon); **Brańsku** (mangan); **Ośrodka Wypoczynkowym Uniwersytetu w Białymstoku** w Ploskach (mangan). Na poprawę jakości wody w tych wodociągach prowadzono postępowanie administracyjne, które zakończono w 2010r. W przypadku wodociągu Boćki postępowanie prowadzone jest nadal, wydano decyzję przedłużającą z terminem poprawy jakości wody -31.08.2011r.

Przekroczenie wskaźników mikrobiologicznych w 2010 roku wystąpiło w 1 wodociągu: - **wodociąg Brańsk wł.** Miasto Brańsk – ze względu na przekroczenie dopuszczalnej wartości bakterii grupy coli (10 i 34) stwierdzone w 2 próbkach pobranych na sieci wodociągowej. Wydano decyzję warunkowo dopuszczającą wodę do spożycia z rygiorem natychmiastowej wykonalności. Seria pobranych próbek w miejscach uzgodnionych przez właściciela wodociągu i pracowników PIS pozwoliła ustalić i

wyeliminować źródło skażenia wody. Przekroczenie ww. parametrów trwało 11 dni. Wodociąg zaopatruje 3751 osób.

Informacje ze wszystkich działań prowadzonych w czasie postępowania, na bieżąco były przekazywane PWIS w Białymstoku.

Podsumowując, na koniec roku 2010 warunkowo do spożycia dopuszczono wodę z jednego wodociągu zbiorowego zaopatrzenia tj. z **wodociągu Boćki** wł. Wodociągi Podlaskie sp. z o.o. w Zaściankach – ze względu na przekroczenie wartości dopuszczalnych Fe – 0,288 mg/l i mętności – 2,2 ; 6,2; 1.3 NTU. Wodociąg zaopatruje 1670 osób w miejscowościach: Boćki, Jakubowskie, Skalimowo.

Porównując wyniki pobranych próbek wody w latach ubiegłych z poszczególnych wodociągów, jakość wody uległa znacznej poprawie. Miało na to wpływ, między innymi, systematyczne prowadzenie kontroli wewnętrznej oraz pośrednio, zmniejszenie ustawowo ilości badanych parametrów fizykochemicznych w monitoringu kontrolnym tj. manganu i żelaza, które były często kwestionowane. Problemy z zapewnieniem prawidłowych parametrów fizyko-chemicznych wody do spożycia wystąpiły w 5 wodociągach: Brańsk (postępowanie zakończone w sierpniu 2010r.), Bielsk Podlaski gminny (postępowanie zakończone w październiku 2010r.), Domanowo (decyzja wydana w grudniu 2009r., a postępowanie zakończone w maju 2010r.), ośrodka wypoczynkowego Uniwersytetu w Białymstoku w Ploskach (postępowanie zakończone w październiku 2010r.), Boćki – postępowanie prowadzone, z terminem wykonania 31.08.2011r. Najczęstszą przyczyną kwestionowania próbek wody było przekroczenie zawartości: **mętności, jonu amonowego, żelaza i manganu.**

W wodociągach w Brańsku, Bielsku Podlaskim – gminnym, Domanowie, ośrodka wypoczynkowym Uniwersytetu w Białymstoku w Ploskach poprawiono jakość kwestionowanych parametrów poprzez podjęcie działań mających na celu systematyczne prowadzenie płukania odżelaziaczy i monitorowanie pracy urządzeń. W wodociągu w Boćkach nie rozwiązano problemu z kwestionowanymi parametrami fizyko-chemicznymi, ale Urząd Gminy Boćki poinformował, że 2011 roku planuje rozbudowę SUW w Boćkach. Projekt budowlany jest objęty pozwoleniem na budowę, a w budżecie Gminy są zarezerwowane środki na realizację zadania. Jedynie nie udało się znaleźć wykonawcy zaplanowanych prac. Trwają też prace kończące budowę nowego ujęcia wody dla miasta Bielsk Podlaski na bazie ujęcia przy ul. Norwida. Planowane uruchomienie w połowie 2011 roku

W 2010r. na terenie powiatu bielskiego rozbudowano istniejącą sieć wodociągową wodociągu Oleksze – (podłączenie wodociągowe do Zakładu Produkcji Płyt „SWEDSPAN Polska” Sp. z o.o.o długości 1,50 km) oraz w miejscowości Rudka (nowa linia wodociągową w ul Brańskiej o długości 0,52.km

2. Nadzór nad jakością wody w kąpielisku na rzece Narew oraz w basenach kąpielowych w Bielsku Podlaskim

Przeprowadzono 14 kontroli, w tym 2 kontrole basenu odkrytego Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji i 12 kontroli Pływalni Miejskiej „WODNIK”. Pobrano 38 próbek wody, z czego 2 z basenu odkrytego i 36 próbek z pływalni. Ogółem przesłano właścicielom basenu i pływalni 14 sprawozdań z badań laboratoryjnych próbek wody. Stan sanitarno – techniczny ww. obiektów bez zastrzeżeń. Nadzorem objęto 1 kąpielisko na rzece Narew przy Ośrodkach Wypoczynkowych w okolicy wsi Płoski. W kwietniu nie pobierano próbek wody do badań laboratoryjnych, zgodnie z harmonogramem poboru na 2010r., ze względu na wysoki stan wody w rzece, plaża i przyległy teren były zalany wodą. Pierwszy pobór próbek wody z kąpieliska przeprowadzono 14 dni przed otwarciem sezonu, a w sezonie letnim pobierano próbki regularnie co 2 tygodnie z 2 miejsc monitoringowych. Sezon kąpielowy trwał od 04 czerwca do 01 września. Przeprowadzono łącznie 8 kontroli, do badań laboratoryjnych pobrano ogółem 14 próbek wody. Okresowo stwierdzano zaniżoną wartość tlenu rozpuszczonego w próbkach wody pobranych z kąpieliska, ale fakt ten nie ma większego wpływu na jakość i nie dyskwalifikuje przydatności wody do kąpieli. PPIS w Bielsku Podlaskim wydał 7 decyzji o przydatności wody do kąpieli. Decyzje i sprawozdania z badań przesyłano do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku – celem wydania komunikatu przez Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego. Otrzymane komunikaty przekazywano na bieżąco do władz samorządowych oraz mediów. Przed sezonem i w sezonie bieżący stan porządkowy kąpieliska oraz przyległych terenów nie budził zastrzeżeń.

W powiecie bielskim objęto nadzorem 2 baseny: basen odkryty Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Bielsku Podlaskim (czynny sezonowo) i Pływalnię Miejską „WODNIK” w Bielsku Podlaskim (czynna cały rok). Przeprowadzono 5 kontroli, w tym 1 kontrolę basenu odkrytego Miejskiego Ośrodka Sport i Rekreacji i 4 kontrole Pływalni Miejskiej „WODNIK”. Pobrano 13 próbek wody, z czego 1 z basenu odkrytego i 12 próbek z pływalni. Próbek wody nie kwestionowano. Ogółem przesłano właścicielom basenu i pływalni 5 sprawozdań z badań laboratoryjnych próbek wody. Stan sanitarno – techniczny ww. obiektów bez zastrzeżeń.

3. Nadzór nad stanem sanitarno-higienicznym obiektów użyteczności publicznej

Nadzorem objęto 86 obiektów (31 zakładów fryzjerskich, 5 zakładów, w których świadczone są więcej niż jedna z usług, 4 solaria, 5 gabinetów kosmetycznych, 2 domy opieki społecznej, 1 hotel, 8 obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie, 3 dworce, 3 ustępy publiczne, 5 zakładów pogrzebowych oraz 23 inne obiekty użyteczności publicznej). Przeprowadzono 110 kontroli tych obiektów.

Należy stwierdzić, że stan sanitarny kontrolowanych obiektów utrzymuje się na porównywalnym poziomie z rokiem ubiegłym i uznaje się jako dobry. Wszczęto postępowanie administracyjne na poprawę stanu sanitarno-technicznego w 1 gabinecie kosmetycznym, w 1 zakładzie fryzjerskim, 2 zakładach, w

których są świadczone łącznie więcej niż jedna z usług (fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej), 1 dworcu autobusowym. Właściciele ww. obiektów usunęli nieprawidłowości stwierdzone w czasie kontroli i postępowanie administracyjne zostało zakończone. W dalszym ciągu prowadzone jest postępowanie na poprawę stanu technicznego w 4 obiektach: Dom Opieki Społecznej „ARKA” w Kozyńnie - część uchybień usunięto, pozostałe mają termin wykonania 31.03.2011r., Prywatny Ośrodek Dla Osób Przewlekłe Psychiczenie Chorych w Nurcu - część uchybień usunięto, pozostałe mają termin wykonania 15.02.2011r.; Dworzec kolejowy w Bielsku Podlaskim ul. Kolejowa – część uchybień usunięto, pozostałe mają termin usunięcia 31.12.2011r.; Stacja Paliw Nr 690 PKN ORLEN S.A. w Bielsku Podlaskim ul. Brańska – część uchybień usunięto, pozostałe mają termin wykonania 31.12.2012r.; Osiedlowy Dom Kultury w Bielsku Podlaskim – termin wykonania decyzji 31.01.2011r.

Rozpatrzone 3 wnioski od mieszkańców powiatu tj. o 7 mniej niż w 2009r. Dwa z nich dotyczyły nieprawidłowego usuwania nieczystości i stanu sanitarno – porządkowego posesji, a jeden stanu sanitarno-higienicznego domu opieki. Wszystkie ww. wnioski przeanalizowano i w 2 przypadkach przekazano do odpowiednich władz. W przypadku 1 wniosku wystosowano wystąpienie do właściciela obiektu.

Reasumując, stan powiatu bielskiego w zakresie Higieny Komunalnej utrzymuje się na podobnym poziomie do roku ubiegłego. Przeprowadzane kontrole oraz prowadzone postępowanie administracyjne przyczyniły się poprawy stanu sanitarno – technicznego obiektów, poprawy jakości wody w wodociągach, basenach i w kąpielisku.

VII. OCENA SANITARNA POWIATU W ZAKRESIE HIGIENY PRACY ZA 2010 ROK

W 2010r pracownicy Higieny Pracy skontrolowali 139 zakładów pracy. Przeprowadzono łącznie 147 kontroli kompleksowych i tematycznych. Przeprowadzone kontrole wykazały nieprawidłowości w 28 skontrolowanych obiektach. Przekroczenie najwyższych dopuszczalnych normatywów higienicznych stwierdzono w 5 zakładach (w 2009r w 3 zakładach). W 3 zakładach podjęto działania, w wyniku, których uzyskano poprawę warunków pracy tzn. obniżono natężenie hałasu i stężenia pyłu do wartości dopuszczalnych, 1 zakład zakończył działalność gospodarczą z dniem 30.12.2010r.. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Bielsku Podlaskim wydał łącznie 120 decyzji merytorycznych w tym 27 decyzji stwierdzających uchybienia.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w kontrolowanych zakładach:

1. przekroczenia czynników szkodliwych dla zdrowia:
  - hałas słyszalny – 4 zakłady (w przekroczonych normatywach higienicznych pracowało 34 osób)
  - zapylenie – 2 zakłady (w przekroczonych normatywach higienicznych pracowało 4 osoby)
2. brak pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia - 12 zakładów (wydano 46 nakazów)
3. brak aktualnych zaświadczeń lekarskich o braku przeciwwskazań do pracy na zajmowanym stanowisku - 2 zakłady
4. brak kart charakterystyki wprowadzanych do obrotu substancji lub preparatów niebezpiecznych – 1 zakład
5. nieprawidłowości stwierdzane w zakresie warunków sanitarno-higienicznych pomieszczeń pracy oraz pomieszczeń socjalnych – 4 zakłady
6. brak rejestru czynników szkodliwych - 3 zakłady\
7. brak rejestru czynników rakotwórczych - 2 zakłady
8. brak rejestru pracowników narażonych na działanie czynników rakotwórczych – 2 zakłady
9. brak lub nieaktualna ocena ryzyka zawodowego - 8 zakładów (wydano 16 nakazów)
10. brak rejestru Chorób Zawodowych i Podejrzeń Chorób Zawodowych – 5 zakładów
11. W 2 zakładach stwierdzono w obrocie preparaty biobójcze zawierające niedozwolone substancje czynne i nieaktualne pozwolenia.

W kontrolowanych zakładach zatrudnionych było łącznie 4746 pracowników, w tym, w narażeniu na czynniki szkodliwe i uciążliwe pracowało 2877 osób, w przekroczonych normatywach higienicznych 38 pracowników, w narażeniu na czynniki rakotwórcze pracowało 181 osób, na czynniki biologiczne-864 osób, na czynniki chemiczne - 203 osób. Wyniki przeprowadzonych badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia wskazują, że na czynniki fizyczne narażonych było w poszczególnych kategoriach:

- hałas słyszalny - 1533 osób w tym 34 osoby pracowały w przekroczonych normatywach higienicznych
- drgania o działaniu ogólnym i miejscowym na organizm człowieka – 364 osób
- w narażeniu na pyły pracowało łącznie 371 pracowników,
- w przekroczonych normatywach higienicznych - 4

Choroby zawodowe

W 2010 roku PPIS wydał 16 decyzji stwierdzających chorobę zawodową oraz 1 decyzję o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej.

Choroby zawodowe stwierdzane w 2010r:

- borelioza – 8 przypadków u rolników i 2 u leśników
- kleszczowe zapalenie mózgu – 5 przypadków u rolników
- astma oskrzelowa pochodzenia zawodowego – 1 u kuśnierza

W porównaniu do 2009r, w którym stwierdzono 5 przypadków choroby zawodowej nastąpił znaczny wzrost ilości zgłaszanych chorób zawodowych.

Wnioski :

- Liczba decyzji nakazowych wydanych przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Bielsku Podlaskim w 2010r utrzymywała się na poziomie roku ubiegłego (29 w 2009, 28 w 2010r).
- Zmniejszyła się liczba osób pracujących w przekroczonych normatywach higienicznych z 10 w 2009r do 4 w 2010r.
- Zmniejsza się liczba zakładów pracy z 32,8% w 2008 roku do 22% w 2009r i 15% w 2010r, w których stwierdzono nieprzestrzeżenie wymagań higieniczno- sanitarnych środowiska pracy.
- W 2010 roku zwiększyła się liczba decyzji stwierdzających choroby zawodowe z 5 w 2009 roku do 16.
- Zwiększyła się również liczba zgłoszonych chorób zawodowych powstałych w wyniku boreliozy (2009-2, 2010-8).

VIII. OCENA STANU SANITARNEGO I HIGIENY PROCESÓW NAUCZANIA W PLACÓWKACH. OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZYCH POWIATU BIELSKIEGO ZA 2010 ROK

W roku 2010 skontrolowano 36 stałych placówek nauczania i wychowania oraz 5 placówek przeznaczonych na wypoczynek dzieci i młodzieży (3 – wypoczynek letni i 2- wypoczynek zimowy). Przeprowadzono 55 kontroli, wydano 14 decyzji merytorycznych, na poprawę stanu sanitarno – technicznego m. innymi ścian, sufitów, lamperii w salach lekcyjnych, korytarzach, sanitariatach, szatniach, doprowadzenia do właściwego stanu sanitarno – technicznego parkietów w salach lekcyjnych,

salach gimnastycznych i korytarzach, doprowadzenia do właściwego stanu sanitarno technicznego stolarki okiennej i drzwiowej.

W 2010 roku wszystkie szkoły ponadgimnazjalne na terenie powiatu bielskiego zostały objęte nadzorem Wojewódzkiej Stacji Sanitarno –Epidemiologicznej w Białymstoku.

Do zadań szczegółowych w zakresie Higieny Dzieci i Młodzieży należy:

1. Nadzór nad stanem sanitarnym i technicznym w podległych placówkach.
2. Nadzór nad zapewnieniem prawidłowych warunków nauczania i wychowania w tym:
  - higieniczna ocena dostosowania mebli do wzrostu dzieci i młodzieży - pomiar uczniów stolików, krzeseł
  - higieniczna ocena rozkładów zajęć lekcyjnych w szkołach
  - kontrola pracowni komputerowych w odniesieniu do wymagań bezpieczeństwa i higieny oraz ergonomii jakie powinny spełniać stanowiska wyposażone w monitory ekranowe
  - nadzór nad substancjami i preparatami chemicznymi w szkolnych pracowniach chemicznych
  - egzekwowanie zakazu palenia tytoniu na terenie placówek
3. Ocena przygotowania placówek do nowego roku szkolnego.
4. Sprawowanie nadzoru nad działalnością placówek sezonowych /wypoczynku zimowego i letniego:
  - kwalifikacje obiektów
  - kontrole sanitarne
5. Przyjmowanie i rozpatrywanie skarg i interwencji dotyczących działalności placówek.

1.Ocena higienicznego procesu nauczania

Ocenę higienicznego procesu nauczania przeprowadzono w 32 placówkach w 99 oddziałach. biorąc pod uwagę ułożone tygodniowe rozkłady zajęć. Higienę procesu nauczania niewłaściwie oceniono w 13-tu placówkach w 17 oddziałach.

Lp	Rodzaj placówki nauczania	Liczba skontrolowanych placówek	Liczba skontrolowanych oddziałów	Liczba placówek, w których niewłaściwie oceniono proces higieny nauczania	Liczba Oddziałów, w których niewłaściwie oceniono proces higieny nauczania
1	Szkoły Podstawowe	13	51	4	6
2	Gimnazja	3	11	3	4
3	Zespoły szkół	6	37	6	7

Nieprawidłowości dotyczyły występowania przerw 5-cio minutowych, co spowodowane było dojazdem uczniów do szkół..

2. Ocena dostosowywania mebli do wzrostu uczniów

Oceny dostosowywania mebli do wzrostu uczniów dokonano:

- w 7- placówkach. przedszkolnych (7 oddziałów)
- w 13 szkołach podstawowych (13 oddziałów)
- w 3 gimnazjach (3 oddziałów)
- w 9 placówkach zespołów szkół (16 oddziałów).

Wnioski :

1. Nie stwierdzono używania mebli niedostosowanych do wzrostu uczniów.
2. W większości placówek przyjęto zasadę „lepiej siedzieć w ławce o jeden numer większej niż mniejszej”.
3. Nadal brak udokumentowania dostosowania mebli edukacyjnych do wymagań ergonomii (brak do wglądu certyfikatów, atestów), :
  - 8 placówek posiada meble bez certyfikatów (*Przedszkole Nr 9, 7 w Brańsku, Szkoła Podstawowa w Topczewie, Szkoła Niemyjach Nowych, Świrydach i Koszewie, Publiczne Gimnazjum w Oleksinie, Zespół Szkół w Boćkach*)
  - w 6-ciu placówkach 25% mebli posiada certyfikaty,
  - w 7-miu placówkach do 50%, mebli posiada certyfikaty
  - w 9-ciu placówkach powyżej 50% mebli posiada certyfikaty
  - 4 placówki posiadające meble w 100% z certyfikatami.

Wystosowano wystąpienia do dyrektorów szkół w sprawie obowiązku posiadania certyfikatów dotyczących mebli szkolnych i sprzętu sportowego.

3. Warunki do utrzymania higieny osobistej w szkołach na terenie powiatu bielskiego.

Brak bieżącej ciepłej wody w sanitariatach stwierdzono w 6 placówkach będących pod nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Bielsku Podlaskim: szkoła podstawowa w Andryjankach, Niemyjach Nowych, Mniu, Holonkach, Publicznym Gimnazjum w Oleksinie i Gliniku.

W 2010r zapewniono bieżącą ciepłą wodę w Szkole Podstawowej Nr 2 w Bielsku Podlaskim, Zespole Szkół im. A. Mickiewicza w Bielsku Podlaskim i częściowo w Zespole Szkół w Brańsku.

4. Dożywianie dzieci

Dożywianie prowadzone jest w formie ciepłych posiłków: dwudaniowych, jednodaniowych, organizowaniu II śniadań i wydawaniu napoju. Z posiłków dwudaniowych korzysta ogółem 2566 uczniów, z II śniadań – korzysta 25 uczniów a z podawania napoju 609 uczniów.

W 2008 roku na 8737 uczniów 4269 korzystało z różnych form dożywiania (49%). W 2009 na 9391 uczniów z różnych form dożywiania i napoju korzystało 3664 uczniów tj. ok. (39%) natomiast w 2010r na 5637 uczniów z różnych form dożywiania i napoju korzystało 3391 uczniów tj. ok. 60%.

Dowożenie uczniów jest zorganizowane bez zastrzeżeń.

Na 8 szkół Podstawowych z terenu 7 posiada świetlice, gdzie dzieci mają możliwość czekania na dojazd i zjedzenia posiłku. Sa to: Publiczne Gimnazjum w Glinniku i Oleksinie oraz 5 Zespołów Szkół z terenu (ZS w Wyszkach, Orli, Boćkach, Augustowie, Rudce). 4 szkoły filialne nie posiadają świetlic (dzieci czekają na dojazd w klasach)

5. Wyposażenie w sale gimnastyczne

Nadal brak sal gimnastycznych w:

- 5 szkołach podstawowych (Świridy, Andryjanki, Niemyje Nowe, Mień, Falki,
- 2 gimnazjach (Oleksin, Glinnik)

Uczniowie ćwiczą na korytarzach.

Salę gimnastyczną jak i boisko posiada:

- 4 szkoły podstawowe (Nr 2 i Nr 5 w Bielsku Podlaskim w Bielsku Podlaskim, w Strabli, , Domanowie, Holonkach, Łubinie Kościelnym)
- 1 gimnazjum (Gimnazjum Nr 1 w Bielsku Podlaskim)
- 8 ZSO (ZS Brańsk, ZS im. A. Mickiewicza w Bielsku Podlaskim, ZS z DNJB w Bielsku Podlaskim, ZS Orla, ZS Augustowo, ZS Wyszki, ZS Boćki, ZS Rudka,

Salę gimnastyczną zastępczą zorganizowano w szkołach podstawowych w Koszewie, Chojewie i Topczewie, Strabli i Holonkach

Stan techniczny hal sportowych i sal gimnastycznych nie budzi zastrzeżeń. W Gimnazjum NR1 w Bielsku Podlaskim w 2010 r odremontowano zaplecze sanitarne przy sali gimnastycznej.

Oddano do użytku nowe kompleksy boisk sportowych z projektu; „Moje Boisko – Orlik 2012” w Szkole Podstawowej w Mniu i w Szkole Filialnej w Świrydach.

6. Opieka medyczna:

Opieka medyczno - pielęgniarska zapewniona jest w:

- 2 szkołach podstawowych
- 1 gimnazjum
- 5 ZSO

Opieka stomatologiczna zapewniona w

- 1 ZSO (ZS Brańsk),
- 1 ZS w Augustowie

Gabinety profilaktycznej opieki zdrowotnej posiadają:

- 2 szkoły podstawowe (Szkoła Podstawowa Nr2 i Nr 5 w Bielsku Podlaskim)
- 1 gimnazjum (Gimnazjum Nr 1 w Bielsku Podlaskim)
- 5 ZSO (ZS Brańsk, ZS im. A. Mickiewicza w Bielsku Podlaskim, ZS z DNJB w Bielsku Podlaski, ZS Augustowo, ZSS Bielsk Podlaski)

Warunki realizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad uczniami w szkołach na terenie powiatu bielskiego oceniono bez zastrzeżeń.

Higiena dzieci – personel służby zdrowia nie zgłasza przypadków wszawicy, jednak, na podstawie informacji uzyskanych podczas kontroli placówek, można stwierdzić, że problem ten występuje zarówno na wsi jak i w mieście. Są to informacje uzyskane podczas kontroli od dyrekcji placówek.

7. Wypoczynek dzieci i młodzieży.

W 2010 roku z wypoczynku letniego i zimowego w placówkach będących pod nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Bielsku Podlaskim skorzystało 166 dzieci i młodzieży. Wypoczynek letni i zimowy zorganizowany był w 5 placówkach. Przeprowadzono 1 kontrolę kwalifikacyjną i 5 kontroli w tych placówkach w ramach nadzoru nad wypoczynkiem dzieci i młodzieży. Placówki funkcjonowały bez zastrzeżeń. Nie stwierdzono zaniedbań w zakresie porządku i czystości.

Realizacja zagadnień problemowych:

Ocena warunków sanitarno – higienicznych dla dzieci 6 – letnich w placówkach oświatowych.

- brak odpowiedniej infrastruktury do funkcjonowania oddziałów „ zerowych” – brak oddzielnego wejścia do tych oddziałów we wszystkich placówkach.

- brak możliwości wydzielenia ciągów komunikacyjnych, tak by nie krzyżowały się z drogami komunikacyjnymi starszych uczniów .
- brak dostosowanych pomieszczeń sanitarnych do wysokości dzieci w 4 Szkołach Podstawowych (Mień, Andryjanki, Holonki, Niemyje Nowe) i w 2 Zespołach Szkół (Zespół Szkół w Boćkach , Orli).
- Brak mebli i sprzętu posiadających certyfikaty (Przedszkole Nr 9, 7 w Bielsku Podl., Szkoły Podstawowe- Mień, Niemyte Nowe, Świridy, Topczewo, Zespół Szkół w Boćkach).

Zabezpieczenie piaskownic przed dostępem kotów i psów.

Skontrolowano piaskownice w 6 przedszkolach . Nie pobierano próbek piasku do badań. Stwierdzono że piaskownice przy przedszkolach były zabezpieczone folią przed dostępem kotów i psów, wymiana piasku 2x do roku.

Przygotowanie placówek do rozpoczęcia nowego roku szkolnego.

Wszystkie placówki były przygotowane do rozpoczęcia nowego roku szkolnego 2010/11.

Ocena przestrzegania przepisów ustawy z dnia 11.I .2001r o substancjach i preparatach chemicznych w zakładach nauczani.

6 placówek posiadających preparaty chemiczne spełniały wymagania w zakresie przestrzegania przepisów ustawy z dnia 11.I .2001r o substancjach i preparatach chemicznych .

W 2009r wykazywaliśmy 8 placówek – ZSNr1i ZS Specjalnych, które w 2010 r przeszły pod nadzór WSSE Białystok.

Ocena higieny procesu nauczania w nadzorowanych szkołach za rok 2009/10 w 10% nadzorowanych szkół podstawowych z zastosowaniem arkusza oceny zawartych w poradniku/ oddziały zerowe, klasy I- III, IV- VI.

Przeprowadzono ocenę w 3 Szkołach Podstawowych (Szkoła Podst. w Falkach, Łubinie Kościelnym i Szkoła Podstawowa Nr 2 w Bielsku Podlaskim) Najczęstszymi zaleceniami było: umożliwić dzieciom dostęp do wody gazowanej lub innych napoi, możliwość wydzielenia części korytarza np. drzwiami lub wydzielić kondygnację dla dzieci młodszych, w kl. IV – VI wyznaczyć miejsce na pozostawienie podręczników i pomocy szkolnych, rozważyć możliwość wydzielenia oddzielnej szatni dla dzieci młodszych, wyeliminować występowanie przerw 5- minutowych. Zalecenia przekazano dyrektorom szkół.

Z przeprowadzonych w 2010r kontroli kompleksowych wynika również :

- Mikroklimat w pomieszczeniach placówek nauczania i wychowania nie budził zastrzeżeń.
- Dowożenie uczniów jest zorganizowane bez zastrzeżeń.

Podsumowanie:

- Z roku na rok obserwuje się poprawę stanu sanitarno – technicznego placówek oświatowo – wychowawczych.
- Nadal problem stanowi niedostateczna liczba typowych sal gimnastycznych w szkołach z dostosowanym zapleczem sanitarnym a w placówkach , które posiadają infrastrukturę do prowadzenia zajęć sportowych i czynne natryski, uczniowie sporadycznie korzystają z możliwości umycia się po zajęciach co jest spowodowane faktem umieszczania zajęć wf w planie lekcyjnym pomiędzy innymi przedmiotami, a także tym, że przerwa 5-cio minutowa jest niewystarczająca do skorzystania z pryszniców .
- Nadal zbyt mała liczba uczniów korzysta z dożywiania w szkołach. Uczniowie przebywają w szkole do 7,8 godzin dziennie. Z dożywiania korzysta ok. 60 %
- W wyniku oceny rozkładów zajęć lekcyjnych stwierdzono, że nie zostały uwzględnione zasady higieny pracy umysłowej w zakresie wypoczynku między lekcjami, stwierdzono występowanie przerw 5-cio minutowych.
- Nadal istnieje problematyka dostosowania mebli edukacyjnych do wymagań ergonomii oraz oznakowania mebli zgodnie z PN – ISO 5970: 19994 lub PN – EN 1729 – 1:2007
- Zmniejszyła się liczba placówek, gdzie w toaletach stwierdzono brak ciepłej wody do mycia rąk.
- Nadal bieżącej ciepłej wody nie posiada 6 placówek.
- Nadal brak odpowiednich warunków infrastrukturalnych do funkcjonowania oddziałów „zerowych” tj. oddzielnego wejścia , możliwości wydzielenia ciągów komunikacyjnych tak by nie krzyżowały się z drogami komunikacyjnymi starszych uczniów, dostosowanych pomieszczeń sanitarnych do wysokości dzieci w oddziałach zerowych.

**IX.DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH PROMOCJI ZDROWIA CELEM
ZMNIEJSZENIA SKUTKÓW ZAGROŻEŃ DLA ZDROWIA MIESZKAŃCÓW POWIATU
BIELSKIEGO ZA 2010 ROK**

W 2010 roku działania Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Bielsku Podlaskim w zakresie promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej koncentrowały się na wdrażaniu i realizacji interwencji programowych i nieprogramowych wynikających z wytycznych i kierunków działań Głównego Inspektora Sanitarnego, Narodowego Programu Zdrowia, wskazań Światowej Organizacji Zdrowia.

Działalność dotyczyła następujących zagadnień :

- promocji zdrowego stylu życia
- profilaktyki chorób związanych z małą aktywnością fizyczną i nieprawidłowym żywieniem
- profilaktyki tytoniowej (uzależnienie od palenia tytoniu, bierne palenie, problem palenia tytoniu przez dzieci i młodzież
- profilaktyki HIV/AIDS
- profilaktyki próchnicy zębów i chorób przyzębia, higieny jamy ustnej
- zapobiegania zakażeniom pokarmowym
- profilaktyki chorób przenoszonych przez kleszcze na człowieka
- profilaktyki chorób skóry

Adresaci programów, akcji i innych przedsięwzięcia prozdrowotnych to:

- dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym
- młodzież szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych
- nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy szkół i przedszkoli
- pracownicy służby zdrowia – lekarze, pielęgniarki
- rodzice i opiekunowie dzieci i młodzieży
- kobiety w wieku rozrodczym
- pracownicy zakładów pracy
- uczestnicy i opiekunowie wypoczynku letniego i zimowego
- przedstawiciele lokalnych mass mediów
- ogół społeczeństwa

Placówki nauczania i wychowania prowadzą prozdrowotną edukację dzieci i młodzieży. Odbywa się ona poprzez realizację ścieżek edukacyjnych, nauczanie zintegrowane, akcje i imprezy prozdrowotne integrujące całe środowisko szkolne i rodziców. Zagadnienia z zakresu wychowania zdrowotnego są ujmowane szczegółowo w programach profilaktycznych i wychowawczych opracowywanych przez wszystkie placówki.

Dużym zainteresowaniem cieszą się zdrowotne programy przeznaczone dla dzieci i młodzieży w określonym wieku, dotyczące uzależnień, higieny, profilaktyki chorób. Z Powiatową Stacją Sanitarno Epidemiologiczną, w trakcie wdrażania powyższych programów, współpracują szkoły i przedszkola w zakresie wspólnych akcji prozdrowotnych, szkoleń nauczycieli, pedagogizacji rodziców.

W powiecie bielskim realizowane były kolejne edycje oraz wdrażane nowe programy edukacyjne koordynowane przez Powiatową Stacją Sanitarno Epidemiologiczną:

- **„Kleszcz Mały czy Duży nic Dobrego nie Wróży”** – program profilaktyki chorób odkleszczowych (boreliozy i kleszczowego zapalenia opon mózgowych i mózgu) adresowany jest do uczniów klas II szkół gimnazjalnych
- **„Radosny Uśmiech, Radosna Przyszłość”** – edukacja na temat profilaktyki próchnicy zębów skierowana do uczniów klas II szkół podstawowych
- **„Trzymaj Formę”** – program realizowany w ramach ogólnoeuropejskiego projektu dotyczącego profilaktyki chorób dietozależnych, propagujący aktywny styl życia i zbilansowaną dietę. Adresatami programu są uczniowie szkół podstawowych (klasy V – VI) i gimnazjalnych (klasy I-III) oraz ich rodzice. Realizacja programu oparta jest na metodzie projektu, dzięki której uczniowie wspólnie z nauczycielami, rodzicami i środowiskiem lokalnym opracowują najlepsze i najciekawsze metody propagowania zasad zdrowego stylu życia w szkole jak i w rodzinie.
- **„Miejsce Pracy Wolne od Dymu Tytoniowego”** – program realizowany przy współpracy z Podlaskim Wojewódzkim Ośrodkiem Medycyny Pracy w Zakładzie „Mlekovita” w Bielsku Podlaskim
- **„Znajdź Właściwe Rozwiązanie”** – program edukacji antytytoniowej obejmujący zasięgiem klasy V-VI szkół podstawowych i uczniów klas gimnazjalnych oraz ich rodziców
- **„Nie Pal Przy Mnie, Proszę”** – program edukacji antytytoniowej skierowany do uczniów i rodziców klas I – III szkół podstawowych
- **„Czyste Powietrze Wokół Nas”** – program edukacji antytytoniowej dzieci przedszkolnych i ich rodziców, zwracający szczególną uwagę na szkodliwość biernego palenia tytoniu

W 2010 roku zostały przeprowadzone następujące akcje prozdrowotne organizowane lub współorganizowane przez Powiatową Stacją Sanitarno Epidemiologiczną w Bielsku Podlaskim:

- **„Światowy Dzień bez Tytoniu”** i akcja **„Światowy Dzień Rzucania Palenia Tytoniu”** skierowane do ogółu społeczeństwa, realizowane wśród pacjentów w zakładach opieki zdrowotnej i uczniów wszystkich szkół w powiecie
- Kampania medialna **„Płeć a Tytoń”** na temat szkodliwości dymu tytoniowego na młody organizm, skierowana do ogółu społeczeństwa z uwzględnieniem kobiet w wieku rozrodczym (Szkoła Rodzenia)
- Udział w ogólnopolskich kampaniach medialnych **„Daj Szansę Swojemu Dziecku, Nie Daj Szansy AIDS”** i **„Wiedza Ratuje Życie”**, organizacja działań w Światowym Dniu Walki z HIV/AIDS dotyczących profilaktyki HIV/AIDS i propagujących wykonywanie testu w kierunku nosicielstwa wirusa HIV (udział II LO zbjn w konkursie „Mat – Wygrywa, Miłość, Akceptacja, Tolerancja”)
- Szkolenie służb interwencyjnych (pracowników Powiatowej Straży Pożarnej w Bielsku Podlaskim) nt. „Medyczne i psychospołeczne aspekty HIV/AIDS” organizowane przy współpracy z Urzędem Marszałkowskim
- Promowanie zdrowego stylu życia – pogadanka w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie

- Profilaktyka meningokokowa – działania skierowane do placówek oświatowo-wychowawczych i zakładów opieki zdrowotnej
- Profilaktyka skutków nadmiernego promieniowania ultrafioletowego - edukacja skierowana do uczestników wypoczynku letniego i ich opiekunów oraz młodzieży szkolnej
- „Zimowa Szkoła Bezpieczeństwa”, „Letnia Szkoła Bezpieczeństwa” – skierowane do uczestników i opiekunów letniego i zimowego wypoczynku dzieci i młodzieży

W zakładach opieki zdrowotnej zadania prozdrowotne realizowane są poprzez zapobieganie i profilaktykę chorób podczas rutynowej pracy lekarzy i pielęgniarek (rozmowy uświadamiające, instruktaże, pokazy, rozdawnictwo, formy wizualne). Każda placówka realizuje działania wynikające z jej specyfiki i potrzeb, a także z aktualnych zagadnień epidemiologicznych powiatu i sytuacji ogólnokrajowej.

X.WNIOSKI

1. Nadal największy problem epidemiczny naszego powiatu stanowią choroby odkleszczowe - **borelioza i wirusowe zapalenie mózgu** przenoszone przez kleszcze. Powiat bielski obok hajnowskiego jest terenem endemicznym dla tych chorób.
2. W oparciu o dane statystyczne i analizę epidemiczną należy stwierdzić, że zachorowania na **salmonellę**, w stosunku do roku poprzedniego, wzrosły dwukrotnie. Współczynnik zapadalności na **salmonellozy** w woj. podlaskim w 2010r., w stosunku do roku ubiegłego, wzrósł z 28,4 na 38,4 na 100 tys. mieszkańców. Większość zgłoszonych zatruc stanowiły zachorowania pojedyncze w ognisku domowym. Zbiorowych zatruc pokarmowych nie rejestrowano.
3. Rok 2010 był kolejnym rokiem intensywnego nadzoru nad grypą.. W celu monitorowania sytuacji epidemicznej, w sezonie grypowym kontynuowane były działania na bazie systemu SENTINEL, w oparciu o laboratorium wirusologiczne WSSE w Białymstoku oraz lekarza pierwszego kontaktu z NZOZ MR „Medica” i NZOZ „LEKO”. W 2010 roku zarejestrowano 1967 podejrzeń zachorowań na grypę, podczas, gdy w roku 2009- 2384. W 2010 roku, podobnie jak w roku poprzednim, zarejestrowano 1 przypadek zachorowania na grypę AH1N1. W województwie podlaskim zarejestrowano łącznie 3 przypadki tej grypy.
4. Wykonawstwo szczepień w powiecie bielskim w 2010r, w porównaniu z rokiem 2009, kształtowało się na podobnym poziomie i wynosiło od 86,4% do 99,4% w zależności od rodzaju szczepienia i grupy wiekowej. Takie wyniki traktuje się jako zadowalające i zgodne z obowiązującym przepisami prawnymi. Obserwuje się wzrost zainteresowania szczepionkami wysokoskojarzonymi, finansowanymi przez rodziców. Wśród dzieci urodzonych w 2010 roku taką szczepionką zaszczepiono 37,8% podlegającej do uodpornienia populacji.
5. Stan sanitarno – techniczny placówek służby zdrowia na terenie powiatu bielskiego ulega sukcesywnej poprawie.
6. Znacznie zmniejszyła się liczba kwestionowanych próbek wody z 19 w 2009 roku do 7 w 2010 roku.

7. Nadal najczęstszą przyczyną kwestionowania próbek wody z wodociągów było przekroczenie parametrów fizyko – chemicznych: manganu, żelaza, mętności jonu amonowego.
8. W porównaniu z rokiem ubiegłym wzrosła, do około tysiąca, liczba mieszkańców spożywających wodę kontrolowanej jakości. Wzrosła też liczba osób spożywających wodę o niekwestionowanych parametrach z 46.109 tys. (80,57 %) w 2009r do 56.543 tys. (97,13 %) w 2010r.
9. Stan sanitarno-higieniczny kontrolowanych obiektów użyteczności publicznej utrzymywał się na podobnym poziomie jak w 2010 roku i oceniony był jako dobry.
10. Z analizy danych dotyczących oceny stanu sanitarnego obiektów żywności i żywienia, w oparciu o kryteria ujęte w „Arkuszu oceny stanu sanitarnego” wynika, że maleje odsetek obiektów, które oceniono jako niespełniające wymagań obowiązującego prawa żywnościowego. Jako niezgodny z wymaganiami obowiązującego ustawodawstwa w roku 2010 oceniono 1 obiekt (0,24%); w roku 2009r. - 3 obiekty (0,71%); w 2008 - 6 obiektów (1,36%), w 2007 - 7 obiektów (1,64%); w roku 2006 - 28 obiektów (6,44%).
11. Jakość zdrowotna środków spożywczych produkowanych i wprowadzanych do obrotu na terenie działalności PPIS w Bielsku Podlaskim jest dobra. Jakość zdrowotna środków spożywczych produkowanych i wprowadzanych do obrotu na terenie działalności PPIS w Bielsku Podlaskim uległa nieznacznemu pogorszeniu. Spośród pobranych i zbadanych próbek, w ramach realizowania powiatowego planu próbkobrania, zakwestionowano 8 próbek żywności, co stanowi 4,68% ogółu zbadanych próbek, podczas, gdy odsetek kwestionowanych próbek w roku 2007, 2008 i 2009 wyniósł 0%.
12. W porównaniu do 2009r. zwiększyła się liczba zakładów z 69 do 71 posiadających wdrożone procedury systemu HACCP.
13. W porównaniu do roku poprzedniego, wyżywienie dzieci, młodzieży i pensjonariuszy domów opieki utrzymywało się na podobnym poziomie. Dokonana ocena jakości żywienia pensjonariuszy w domach opieki społecznej, młodzieży w internacie oraz w stołówkach szkolnych wskazała na nieprawidłowy udział energii pochodzącej z tłuszczu i na zbyt małą ilość produktów zawierających: wapń, żelazo, witaminę C.

14. Występujące nieprawidłowości w jakości żywienia w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego wskazują na konieczność kontynuowania działań edukacyjnych kierowanych do osób odpowiedzialnych za prawidłowe, racjonalne planowanie żywienia w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego.
15. Zmniejszyła się liczba osób pracujących w przekroczonych normatywach higienicznych z 10 w 2009r do 4 w 2010r.
16. Zmniejsza się liczba zakładów pracy z 32,8% w 2008 roku do 22% w 2009r i 15% w 2010r, w których stwierdzono nieprzestrzeganie wymagań higieniczno- sanitarnych środowiska pracy.
17. W 2010 roku zwiększyła się liczba decyzji stwierdzających choroby zawodowe z 5 w 2009 roku do 16.
18. Zwiększyła się również liczba zgłoszonych chorób zawodowych powstałych w wyniku boreliozy (2009-2, 2010-8) .
19. Z roku na rok obserwuje się poprawę stanu sanitarno – technicznego placówek oświatowo – wychowawczych.
20. Na 26 placówek nauczania i wychowania 7 nadal nie posiada typowych sal gimnastycznych w z zapleczem sanitarnym co stanowi 26%
21. W placówkach posiadających sale gimnastyczne z infrastrukturą do prowadzenia zajęć sportowych, uczniowie sporadycznie korzystają z możliwości umycia się po zajęciach wf – co jest spowodowane faktem umieszczania zajęć wf w planie lekcyjnym pomiędzy innymi przedmiotami, a także zbyt krótką przerwą międzylekcyjną
22. W porównaniu z rokiem ubiegłym higiena procesu nauczania nie uległa poprawie. Ocena rozkładów zajęć lekcyjnych wykazała, występowanie przerw 5- cio minutowych co nie odpowiada higienie pracy umysłowej w zakresie wypoczynku między lekcjami.

23. Nadal istnieje problem dostosowania mebli edukacyjnych do wymagań ergonomii oraz oznakowania mebli zgodnie z PN – ISO 5970: 19994 lub PN – EN 1729 – 1:2007.
24. Zmniejszyła się liczba placówek nauczania i wychowania gdzie stwierdzono brak bieżącej ciepłej wody w sanitariatach. Nadal ten problem istnieje w 6 placówkach będących pod nadzorem Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Bielsku Podlaskim: szkoła podstawowa w Andryjankach, Niemyjach Nowych, Mniu, Hołonkach, Publicznym Gimnazjum w Oleksinie i Gliniku.
25. Nadal obserwuje się brak odpowiedniej infrastruktury do funkcjonowania oddziałów „zerowych”-6-ciolatków (brak oddzielnego wejścia, możliwości wydzielenia ciągów komunikacyjnych tak by nie krzyżowały się z drogami komunikacyjnymi starszych uczniów, brak dostosowanych pomieszczeń sanitarnych do wysokości dzieci w oddziałach zerowych).
26. Sukcesywnie zwiększa się liczba uczniów korzystających z dożywiania. W 2008 roku na 8737 uczniów 4269 korzystało z różnych form dożywiania (49%). W 2009 na 9391 uczniów z różnych form dożywiania i napoju korzystało 3664 uczniów tj. ok. (39%) natomiast w 2010r na 5637 uczniów z różnych form dożywiania i napoju korzystało 3391 uczniów tj. ok. 60%.
27. Nadal istnieje problem wszawicy wśród dzieci i młodzieży szkolnej zarówno na wsi jak i w mieście.
28. Zwiększyła się różnorodność podejmowanych działań profilaktycznych w ramach realizacji interwencji programowych i nieprogramowych.:
- Interwencje programowe i nieprogramowe realizowano zgodnie z zamierzeniami i planem pracy PIS w Bielsku Podlaskim.
  - Do współpracy pozyskano placówki oświatowo – wychowawcze, placówki kulturalno – oświatowe,
  - Zakłady opieki zdrowotnej, instytucje samorządowe i pozarządowe, jednostki administracyjne, mass media.
  - Założone w programach cele zostały zrealizowane, efekty zostały osiągnięte. Podniesiono poziom świadomości wśród społeczeństwa, kształtowano prawidłowe postawy i zachowania zdrowotne.